

**KAPACITÁSFEJLESZTÉS AZ
IDŐSKORI ELLÁTÁS BIZTONSÁG
NÖVELÉSE ÉRDEKÉBEN
MÓRAHALMON -
HELYZETELEMZÉS**

Kapacitásfejlesztés az időskori ellátásbiztonság növelése érdekében Mórahalmon

Helyzetelemzés

Tartalomjegyzék

1. A település bemutatása.....	3
1.1. Települési szociálpolitika, egyes szociális alap - és szakellátások	15
1.2. Tanyagondnoki szolgálat bemutatása	24
1.3. Helyi Esélyegyenlőségi Program Mórahalom 2013-2018.....	29
2. Kutatás.....	33
2.1. Fókuszcsoporth.....	33
2.2. SWOT elemzés.....	43
2.3. Következtetések	49

A HU11-0016-A1-2013 azonosítószámú, *Kapacitásfejlesztés az időskori ellátásbiztonság érdekében Mórahalmon* című projekt a Termálfalu Községi Épület beruházás megvalósítása mellett a helyi idősellátás fejlesztésére is lehetőséget nyújt, helyi erőforrások és lehetőségek felhasználásával és norvégiai jó gyakorlatok, tapasztalatok átvételével.

A szakmai program első lépéseként a Mórahalmon élő idősödő célcsoport véleményének és látásmódjának megismerése, a szükségletek felmérése, hiányosságok feltérképezése zajlik, második lépésként pedig cselekvési terv készítése, helyi idősgondoskodási modell (Ageing Policy) kidolgozása.

A helyzetfelmérés forrásául szolgált

- a település honlapja, stratégiái,
- a helyben elérhető szociális és egészségügyi ellátórendszer elérhető adatai és beszámolóí,
- Mórahalom Városi Önkormányzat Helyi esélyegyenlőségi Programja 2013-2018 (HEP)
- illetve a programhoz kapcsolódó saját kutatás.

1. A település bemutatása

Mórahalom Magyarország Dél-alföldi régiójában, a magyar - szerb határ mentén, Csongrád megyében, Szeged vonzáskörzetében található. Lakosságszáma 5938 fő.¹

A Mórahalmi járás székhelye. A járás illetékességi területe: Ásotthalom, Bordány, Forráskút, Mórahalom, Öttömös, Pusztamérges, Ruzsa, Üllés, Zákányszék, Zsombó.

A település jellemzője a rendezett kisvárosias belterület és a kiterjedt tanyavilág; hiszen a környező településekhez hasonlóan Mórahalom is Szeged tanyavilágából szerveződött tanyaközponttá, majd községgé. Várossá nyilvánítása 1989-ben történt meg.

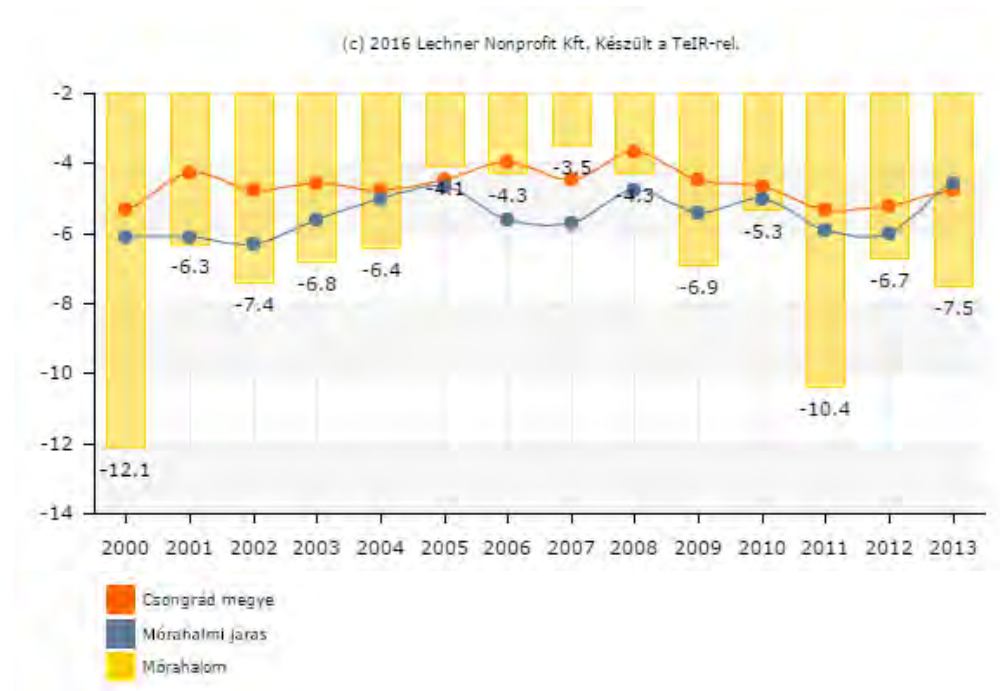

¹[Magyarország közigazgatási helynévkönyve, 2015. január 1.](#)

A településen a természetes fogyás jellemző, melyet a bevándorlás ellensúlyoz.

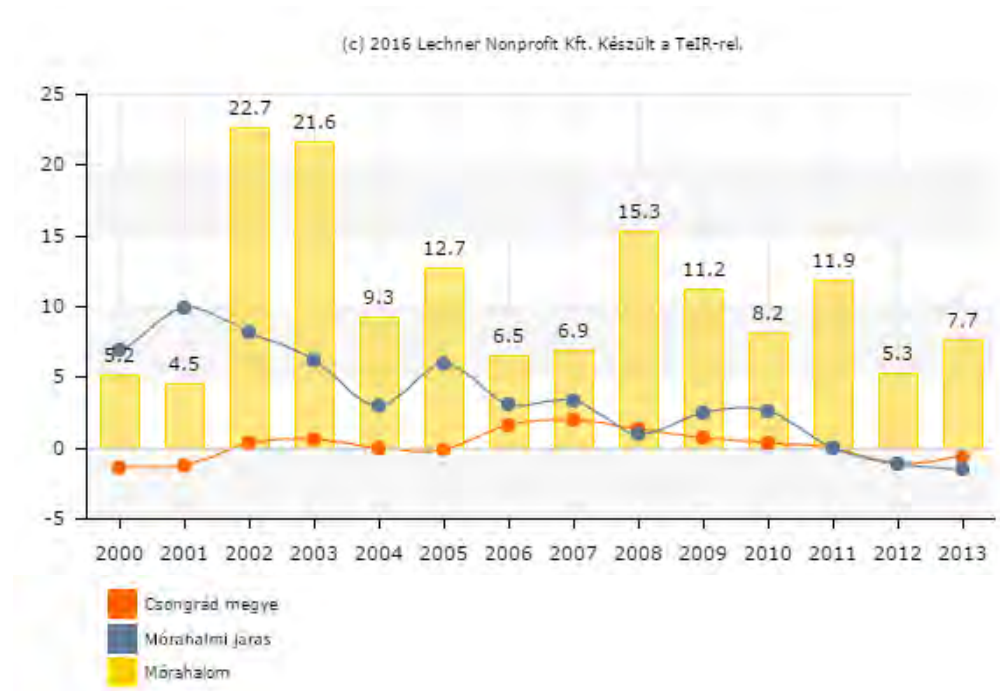
Természetes szaporodás, fogyás (ezrelék):

(Forrás: TEIR – saját szerkesztés)

Vándorlási egyenleg (ezrelék):

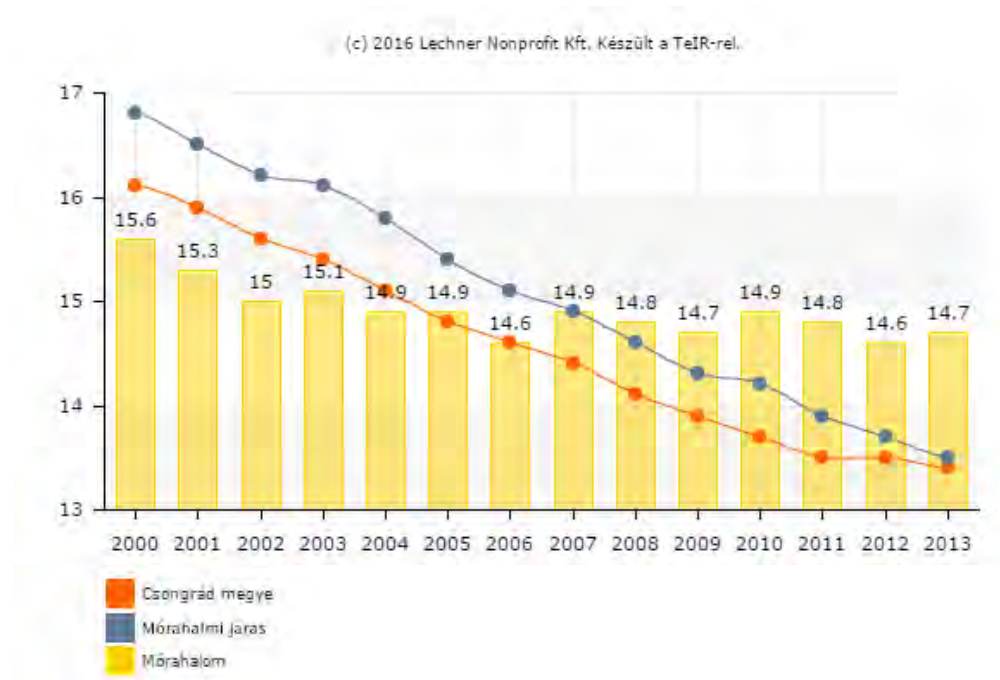
(Forrás: TEIR – saját szerkesztés)

A lakosság kor szerinti megoszlása kedvezőtlen.

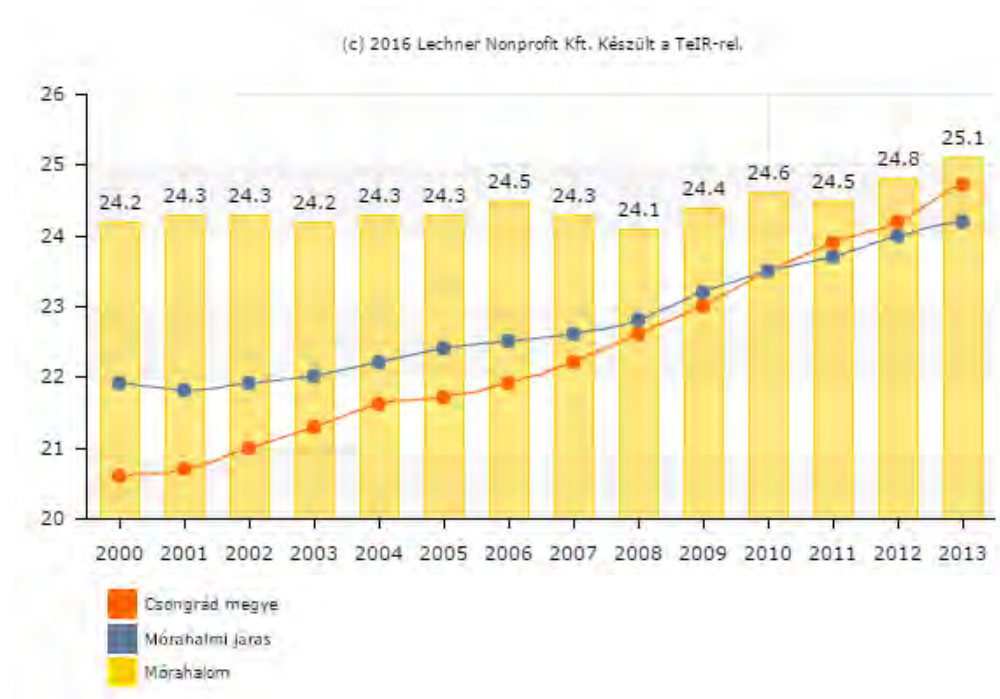
Állandó népességben belül a 0-14 évesek aránya (%):

(Forrás: TEIR – saját szerkesztés)

Állandó népességben belül a 60-x évesek aránya (%):

(Forrás: TEIR – saját szerkesztés)

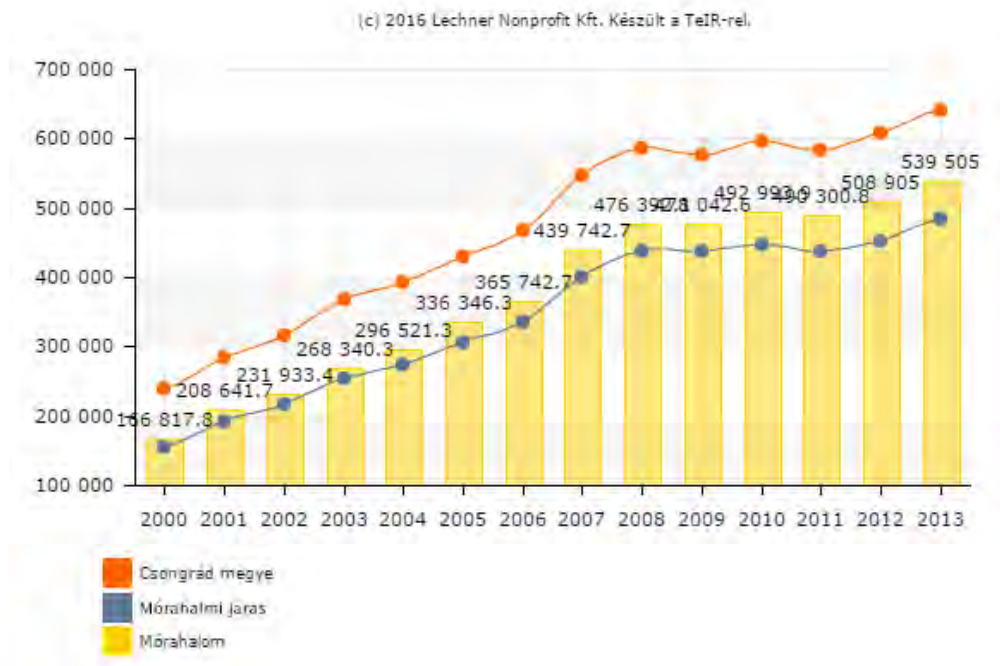

A térségben élő népesség nemzetiség és vallás tekintetében homogén, magyar nemzetiségű és túlnyomó többségében római katolikus vallású.

Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem 539.505 Ft, jóval az országos (719.086 Ft) és megyei (640.915,9 Ft) érték alatti.

Jövedelmi helyzet:

(Forrás: TEIR – saját szerkesztés)

A területhez hagyományosan **mezőgazdasági** tevékenységek kötődnek.

A térségi adottságok a mezőgazdasági termelésnek kedveznek; főként a napfény- és hőigényes, kis vízigényű növények termesztésére megfelelőek. Sikerrel elsősorban a kertészeti kultúrák (fűszerpaprika, szabadföldi zöldségnövények, ill. gyümölcs) termesztetők, gazdálkodási hagyománya is elsősorban ezeknek az ágazatoknak van. A felhalmozott tapasztalatoknak, a termelési kultúrának és a helyi homokvilági klímának köszönhetően jellegzetes ízvilágú zöldség- és gyümölcsféléket termesztene eredményesen, amelyek országosan is ismertek, keresettek.

Mellettük az 1980-as évektől kezdve került előtérbe az intenzív, termesztő berendezés (fólia és üvegház) alatti termesztés (zöldség-hajtás, virágkertészet), amely jelenleg is a legbiztosabban jövedelmező mezőgazdasági ágazat.

Alapvető törekvés a gazdasági szerkezet egyoldalúságának feloldása, más gazdasági ágak fejlődésének elősegítése. A termelő és szolgáltató ágazatok esetében is ez részben a mezőgazdasághoz kapcsolódva, annak igényeit ellátva valósulhat meg. Dinamizáló szerepet tölt be ebben a folyamatban Mórahalmon a Homokhát Térségi Agrár-Ipari Park.

A település közel fekszik a megyeszékhelyhez, a déli országhatárhoz és az M5-ös autópályához egyaránt.

Mórahalom csak közúti kapcsolatokkal rendelkezik. Szeged autóval 23 perc alatt, az autópályacsomópont (M5) 10 perc alatt érhető el. A helyközi tömegközlekedés autóbusszokkal biztosított (a területileg illetékes Dél-alföldi Közlekedési Központ Zrt. által).

2015-ben adták át az 55-ös főút elkerülő szakaszát; ezzel az átmenő forgalom a településen jelentősen csökkent. 2015-re az 55-ös főút Szeged és Mórahalom közötti szakaszát is teljesen felújították.

A várost a szomszédos településekkel – Zákányszék, Ásotthalom, Domaszék, Röszeke - kerékpárút köti össze.

A Szerbiába vezető röszekei nemzetközi közúti határátkelő 12 km távolságban található, míg a nemrégiben megnyitott ásothalmi határátkelő 11 km-re van a várostól.

A települési infrastruktúra az önkormányzat beruházásában megvalósult fejlesztések következtében javult.

Így többek között megvalósult

- KEOP-5.5.0/K/14-2014-0070 „Mórahalom közvilágítás energiatakarékos átalakítása”
- ivóvízminőség-javító program - KEOP- 1.3.0/09-11-2011-0021 - „Mórahalom és Térsége Ivóvízminőség-javító Program”
- szennyvízfejlesztés - KEOP-1.2.0/2F/09/2010-0085 - „Mórahalom és Zákányszék települések szennyvízelvezetése és szennyvíztisztítása”
- a megújuló energiák hasznosítása a középületek működtetésében (napelemek, termálvíz hasznosítása)
- KEOP-4.10.0/C-12-2013-0180 „Napelemes kiserőmű építése Mórahalom Városi Önkormányzat beruházásában”

- Móraalmi Geotermikus Kaszkárendszer termálvizes közműrendszer - KEOP-4.10.0-2007-0006
- "Mintaprojekt megújuló és alternatív energiafelhasználásra Móraalmon" az EGT / Norvég Finanszírozási Mechanizmus alából HU0028

10 év alatt a településen a komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások száma 44%-ról 24%-ra csökkent. A magas arány háttérében ma is az áll, hogy a tanyás külterület ellátottsága, a tanyák komfortfokozata a belterület mögött elmarad.

A térség turizmusának meghatározó szereplőjévé vált a 2004-ben regionális jelentőségű gyógyfürdővé nyilvánított mórahalmi Szent Erzsébet Gyógyfürdő. A fürdő és Mórhalom az elmúlt években egyre jelentősebb, határon átnyúló vonzáskörzettel rendelkező egészség- és fürdőturisztikai központtá fejlődött.

A fürdőszolgáltatásokhoz kapcsolódva társadalombiztosítás által finanszírozott kezelések, valamint egyéb gyógyászati és wellness szolgáltatások is igénybe vehetők.

A fürdőkomplexumban 14 fedett medence mellett 7 szabadtéri medence áll a vendégek rendelkezésére. A medencék mellett 11 szauna, beltéri és kültéri csúszdák, 15.000 m²-es parkosított zöldfelület napozóterasz, vízfoci, ugrálóvár, strandröplabda, valamint játszótér gondoskodnak az élményekről.

A Gyógyturizmussal kapcsolatos legújabb fejlesztések:

- 2015.12.25-re elkészült a sátor a szabadtéri nagy úszómedence fölé, így az a téli hónapokban is használható
- Mórhalom Város Önkormányzata a település központjának egy részét 2016-ban gyógyhellyé nyilvánította, ami növeli a turisztikai vonzerőt.

A fürdő látogatóinak száma a folyamatos fejlesztéseknek, valamint az aktív marketing tevékenységnek köszönhetően folyamatosan nő. A vendégek közel fele Szerbiából érkezik.

A város további, turisztikai attrakcióvá fejlesztett adottságai, erőforrásai, hagyományai:

- fesztiválok - Rétesfesztivál, Bivalyfesztivál, Homokháti Sokadalom, Pálinkaverseny;
- a Kiskunsági Nemzeti Parkhoz tartozó természetvédelmi területek - Csipaksemlyék, Madarász-tó, Nagyszéksós-tó;
- egyéb látnivalók - Nagyszéksósi Bivalyrezervátum, Mini Hungary Park, Homokháti Emlékház, Babagyűjtemény;

- kulturális programok, programhelyszínek: Patkó Lovasszínház, Aranyszöm rendezvényház;
- sportturizmus - Futó-DobóLovasközpont
- túralehetőségek (kerékpáron, gyalogosan, kirándulások segway-n és lovas kocsin)

A helyi kötelező közszolgáltatási feladatok megszervezése, a humán szolgáltatások, a szociális és gyermekjóléti ellátások, a településüzemeltetési feladatok biztosítása jól megoldott. Azok a település lakói számára elérhetőek, megfelelő színvonalon működnek és minden jogos igényt kielégítenek. Az önkormányzat részben, mint intézményalapító és fenntartó, részben szolgáltatási szerződés útján gondoskodik a közszolgáltatások megfelelő színvonalon történő megszervezéséről.

A településen elérhető alapvető oktatási, szociális, egészségügyi és közigazgatási **intézmények, szolgáltatások és fenntartóik:**

- a) oktatási intézmények (nem releváns)
- b) szociális intézmények

Gondozási Központ Nappali ellátás - Idősek klubja Házi segítségnyújtás Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás Étkezés Családsegítő és gyermekjóléti szolgálat Tanyagondnoki szolgáltatás Támogató szolgálat (fogyatékkal élők) Közösségi ellátás	Homokháti Kistérség Társulása Homokháti Szociális Mórahalmi tagintézménye	Többcélú Központ
	Mórahalom Városi Önkormányzat Települési együttműködésben	

- c) egészségügyi alapellátás

felőtt- és gyermek házi orvosok	
fogászati ellátás	
mentőállomás	
gyógyszertár	
járóbeteg ellátás, szűrővizsgálatok, otthoni szakápolás	Kistérségi Egészségügyi Központ, Móra Vital Nonprofit Kft.
védőnői szolgálat	Móra Vital Nonprofit Kft.

- d) közigazgatási intézmények

- Polgármesteri hivatal
- Járási hivatal
- Kormányablak
- Munkaügyi központ

További szolgáltatásokat nyújtó intézmények:

a) gyermekeket ellátó intézmények (nem releváns)

b) szociális intézmények

Napsugár Otthon Mórahalmi Idősek Otthona	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság
Napsugár Fejlesztőház Fogyatékkal Élők Nappali Intézménye	Móra-Partner Kft.

a) művelődés, kultúra intézményei

Tóth Menyhért Városi Könyvtár és Közösségi Ház	
Aranyszöm Rendezvényház	Móranet Nonprofit Közhasznú Kft.
Patkó Lovas színház	

c) egyéb közösségi színterek

- Települési sportlétesítmények
- Közparkok, játszóterek

A településen a lakó- és a munkaközösségek erősek, a templom és a civil szervezetek közösség-szervező tevékenysége jelentős.

A lakosság helyi közösségeire, a településre ma is nagymértékben jellemző a katolikus hagyományok ápolása.

Mórahalom Város Önkormányzata komoly figyelmet fordít arra, hogy a Homokhátságon élőknek és a településen a pihenésüket töltő vendégeknek egyaránt tartalmas és minőségben igényes kulturális szórakozási lehetőségeket biztosítson az egész esztendő során.

Az itt élők és ide látogatók számára a legkülönbözőbb sportolási lehetőségek állnak rendelkezésre, legyen szó akár egyéni, akár csapatsportról, akár profi, akár kikapcsolódás jellegű amatőr sporttevékenységről.

A helyben elérhető szolgáltatások közül a tanulmány szempontjából kiemelendő:

- az egészségügyi alapellátás és járóbeteg szakellátás jól szervezett, magas színvonalú; a Szent Erzsébet gyógyfürdőben fürdőgyógyászati kezelés vehető igénybe;
- a szociális alapellátás szolgáltatásai elérhetőek. A településen tanyagondnoki szolgálat, jelzőrendszeres segítségnyújtás működik;
- a városban polgárőrség és rendőrség lát el rendvédelmi feladatokat.

1.1. Települési szociálpolitika, egyes szociális alap - és szakellátások²

A **Homokháti Kistérség Többcélú Társulása** társadalom- és településpolitikájának fő **célja**, hogy a térség minden lakosa otthonának érezze a Homokhátságot, olyan háttérének, amely sokrétű szolgáltatásstruktúrájával, szükség esetén megfelelő segítséget tud és akar nyújtani polgárai számára. Az ezt megjelenítő szociálpolitika és szociális ellátás – túl azon, hogy a törvényekben az önkormányzatok, és társulások számára kötelezően előírt feladatokat teljesíti – egyben a települések szociális kohézióját, a helyi társadalmat erősítő hatékony eszköz, amely az egyén és a közösség egymásra utaltságát és egymás iránti felelősségét is megjeleníti, érvényre juttatja. Különösen hatékony és támogatandó eszközei ennek, a polgárok részvételét elősegítő civil szervezetek, egyéni és társadalmi kezdeményezések, amelyeket a Kistérség sajátos eszközeivel eddig is támogatott.

A **Homokháti Kistérség Többcélú Társulását** jelenleg **9 település** alkotja: Ásotthalom, Bordány, Forráskút, Mórahalom, Öttömös, Pusztamérges, Ruzsa, Üllés, Zákányszék. A kistérség egyetlen városa **Mórahalom**, amely központi fekvésénél fogva a kistérségi együttműködés központja is.

Szociális alapszolgáltatások a kistérségi településeken

Étkeztetés

A szolgáltatás keretében azoknak a rászorulóknak a legalább egyszeri meleg étkeztetéséről kell gondoskodni, akik azt önmaguk és eltartottaik részére szociális helyzetük, koruk, vagy egészségi állapotuk miatt tartósan, vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani.

² Homokháti Kistérség Többcélú Társulása: Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió 2015.

A Társulás által fenntartott intézmény keretein belül Ásotthalom, Mórahalom, Zákányszék, Öttömös, Pusztamérges közigazgatási területén biztosított az étkeztetés.

Az intézmények határozatlan idejű működési engedéllyel rendelkeznek a szakfeladat tekintetében. A szolgáltatásnál egyik településen sem tartanak nyilván várakozót, minden felmerülő igényt ki tudnak elégíteni. Főként a 60 év feletti idősök veszik igénybe a szociális étkezést.

2014. év szeptemberétől megtörtént a közétkeztetés reformja (mintamenza program), ami kihatással van a szociális étkeztetésre is. Kevesebb sóval és fűszerrel készülnek az ételek. A diétás étkezést nem tudják teljes körűen megvalósítani az ellátottak számára Forráskúton, Mórahalmon, Pusztamérgesen, Ruzsán, Zákányszék, Ásotthalom és Öttömös településeken, forrás- és szakember hiány miatt.

Mind a 9 település alkalmaz szakfeladaton szociális segítőt.

Külterületi és belterületi lakosok egyaránt igénybe veszik a szolgáltatást, viszont változó az eloszlás. Ásotthalom, Ruzsa, Zákányszék településeken főként külterületi lakosok veszik igénybe, Bordány, Forráskút, Öttömös, Mórahalom, Pusztamérges, Üllés települések esetében pedig zömében belterületi lakosok az ellátottak.

Az étkeztetés szervesen összekapcsolódik a házi segítségnyújtással és a tanyagondnoki szolgálat feladatkörével. A településeken külterületre tanyagondnokok segítségével, gépjárművel történik az ebédszállítás, belterületen házi gondozók kerékpárral vagy motorkerékpárral juttatják el az ebédet a rászorulóknak számára.

A szociális étkezés helyben fogyasztására is van lehetőség teljes infrastruktúrával ellátott, akadálymentesített ebédlőhelyiségben Ásotthalmon, Bordányban, Forráskúton, Mórahalmon, Üllésen és Zákányszéken.

Házi segítségnyújtás

A házi segítségnyújtás olyan gondozási forma, amely az önmagát saját erőből ellátni nem képes igénybevevő önálló életvitelének fenntartását – szükségleteinek megfelelően - lakásán, lakókörnyezetében biztosítja. A lakáson való gondozással a legfontosabb cél az önálló életvitel fenntartása, és ez által a szakellátás igénybevételének megelőzése, vagy minél későbbi igénybevétele.

A házi segítségnyújtás keretében kell gondoskodni azokról az idős, pszichiátriai beteg, fogyatékos személyekről, valamint szenvedélybetegekről is, akik állapotukból adódóan önálló életvitellel kapcsolatos feladataik ellátásában segítséget igényelnek, de egyébként önmaguk ellátására képesek.

A homokháti kistérség minden településén megvalósult ez az ellátási forma. A házi segítségnyújtásban 2009-2014 között átlagosan 246 idős, illetve beteg személy ellátásáról gondoskodtak a települések gondozói. Az ellátottak közül nagyobb számban kerülnek ki a nők. A Társulás által fenntartott intézmény keretein belül Ásotthalom, Mórahalom, Zákányszék, Öttömös, Pusztamérges, Üllés és Forráskút települések házi segítségnyújtása valósul meg.

Házi segítségnyújtás igénybevételét megelőzően vizsgálni kell a **gondozási szükségletet**. 2015. január 17. naptól szigorodtak a gondozási szükséglet megállapításának feltételei, a korábbi 11 pont helyett már 20 pont szükséges ahhoz, hogy egyáltalán ellátásban részesüljön az ellátást kérelmező személy. Ezzel a szigorítással sajnos sok olyan személy szorulhat ki az ellátásból, akiknek a korábbi szabályozás szerint járt volna az ellátás, mert például bevásárlásban, nagytakarításban, ügyintézésben segítségre szorulnak, de a megemelt ponthatárnak megfelelő pontszámot nem érik el.

A megemelkedett ponthatár szerinti gondozási szükségletű, s így több gondozást igénylő személyek ellátásához több idő szükséges, mely a jelenlegi gondozói létszámmal, a hozzá tartozó ellátotti létszámnormával és finanszírozással nehezen megvalósítható.

Az ellátottak között megjelennek a demens idősök, akiknek az ellátása fokozott szakértelmet igényel. Ezen feladatok szakmai színvonalának magas szinten tartását, illetve annak fokozását szakképzett dolgozók alkalmazásával, azok folyamatos képzésével illetve különféle ápolástechnikai eszközök beszerzésével szükséges elérni.

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás

A saját otthonukban élő, egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt rászoruló, a segélyhívó készülék megfelelő használatára képes időszerű vagy fogyatékos személyek, illetve pszichiátriai betegek részére az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek elhárítása céljából nyújtott ellátás.

A kistérség települései nagy kiterjedésű tanyavilággal rendelkeznek, ahol a lakosok túlnyomó többsége egyedül élő idős ember. A külterületi lakosok magas száma miatt kiemelt jelentőséggel bír a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás.

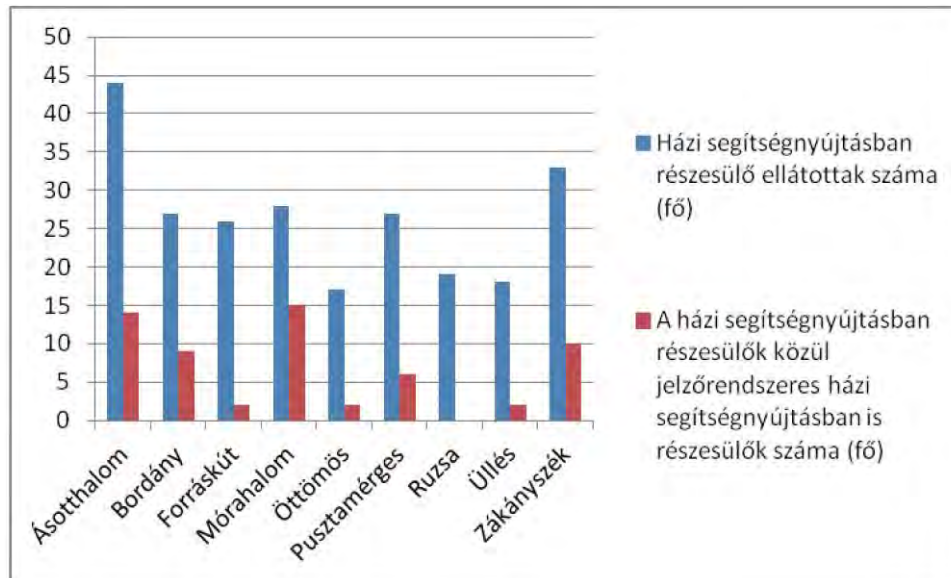
A szolgáltatás technikai felszerelését illetve műszaki felügyeletét a Raguzá-97 biztonságtechnikai és szolgáltató Kft. látja el. Riasztás esetén a szegedi diszpécserközpontba fut be a jelzés, onnan továbbításra kerül a területileg illetékes ügyeletes mobiltelefonra.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtást elsősorban a szociálisan rászoruló, 65 év feletti, egyedül élő idős emberek veszik igénybe, az összes ellátásban részesülők 88%-a.

A szolgáltatás szakmai tartalma:

- Az ellátott személy segélyhívása esetén lehetséges az ügyeletes gondozónak a helyszínen történő haladéktalan megjelenése a nap 24 órájában.
- A segélyhívás okául szolgáló probléma megoldása érdekében szükséges azonnali intézkedések megtétele.
- Szükség esetén további, ellátások kezdeményezése.

A segélyhívás oka leggyakrabban a betegségből, rosszullétből fakadó problémák, valamint a lakásban vagy közvetlen környezetében az elesésből adódó balesetek.

Házi segítségnyújtásban és jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők aránya 2014.12.31-én

Forrás: kistérségi szociális adatszolgáltatási adatlap

Idősek nappali ellátása

Elsősorban a saját otthonukban élő, a tizennyolcadik életévüket betöltött, egészségi állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek napközbeni ellátása. Az intézmény elsősorban nyugdíjas időskorú személyek ellátását végzi.

A nappali ellátás feladata:

A napközbeni tartózkodás, továbbá a társas kapcsolatok kialakításának és fenntartásának biztosítása, igény szerint az ellátottak napközbeni étkeztetésének megszervezése. Alapvető higiéniai szükségletek kielégítése, így

- a személyes tisztálkodás biztosítása, illetve
- a személyes ruházat tisztításának biztosítása.

Szolgáltatások nyújtása:

- szabadidős programok szervezése,
- szükség szerint az egészségügyi alapellátáshoz, a szakellátáshoz való hozzájutás segítése,
- hivatalos ügyek intézésének segítése,
- munkavégzés lehetőségének megszervezése,
- életvitelre vonatkozó tanácsadás, életvezetés segítése,
- speciális önszerveződő csoportok támogatása, működésének, szervezésének segítése.

Az Intézmény 2009. évben Ásotthalom, Zákányszék, Mórahalom, 2010.01.01-jétől Forráskút és Üllés, 2012.03.01-jétől pedig Pusztamérges és Öttömös települések közigazgatási területén élő személyeket látja el idősek nappali ellátása keretében. 2013.11.01-jétől Mórahalom Város közigazgatási területén létrejött egy új tanyai idősek klubja.

Idősek nappali ellátását igénybevevők kül- és belterületi bontásban 2009-2014.

Forrás: kistérségi szociális adatszolgáltatási adatlap

Az ellátás területileg egyenlőtlen. A belterületi lakosok egyes településeken sokkal nagyobb arányban tudják igénybe venni ezt a típusú szolgáltatást, a külterületen pedig jóval nagyobb arányban reprezentált a célcsoport.

Ennél fogva a külterületen élő idős emberek izolációjának megszüntetésére való törekvés, e feladat tekintetében nem valósulhat meg teljes körűen. A tanyán élő idősök, mozgásukban való korlátozottságuk és a közlekedés akadályozottsága miatt hátrányba kerülnek a települések belterületén élő társaikkal szemben. Fontos térségi cél a szolgáltatás külterületen való erősítése és elérhetőbbé tétele.

Tárgyi és személyi feltételek a fenti alapszolgáltatásoknál

Mindegyik telephely és tagintézmény, ahol **házi segítségnyújtás** biztosított, a helyi buszmegállótól 200-m belül, és gépjárművekkel jól megközelíthető helyen található. Akadálymentes parkolókkal és rámpákkal felszerelt intézményegységben található a szolgálatok irodája. A pályázati beruházásoknak köszönhetően, akadálymentes vizesblokkok is kialakításokra kerültek az épületekben.

A gondozottakhoz való kijutást befolyásolják a külterületi megközelítésből adódó nehézségek. A belterületen minden gondozónő rendelkezik szolgálati kerékpárral. A külterületen élőkhez a tanyagondnoki szolgálat közreműködésével jutnak ki a gondozónők. Telephelyenként vérnyomásmérő, vércukorszintmérő, munkaruha, védőruha biztosított.

A pályázati fejlesztéseknek köszönhetően korszerű számítástechnikai eszközökkel, kiépített internet kapcsolattal, íróasztallal, zárható iratszekrényel rendelkeznek. Szolgálati mobiltelefon segíti a munkatársakat a feladat ellátásban.

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás működtetéséhez biztosítva van az ellátottnál elhelyezett segélyhívó készülék, jelzést továbbító berendezés. A gondozó rendelkezésére áll mobiltelefon, készenléti táska és gépjármű, valamint az adminisztratív munkához szükséges irodahelyiség és számítástechnikai rendszer. A jogosultsági feltételek változásával szükségessé válna a jelzőkészülékek számának bővítése, illetve a régi típusú készülékek kiváltása új, kétirányú kommunikációra képes eszközökkel.

Szakosított ellátási formák

A Homokháti Kistérség településein a **Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fenntartásában** Ruzsán 111 fős, Mórahalmon 100 fős idősek otthona, 2009. január 14-től a **Homokháti Kistérség Többcélú Társulásának fenntartásában** Ásotthalmon 36 fős és Zákányszéken 16 fős bentlakásos, ápolást-gondozást nyújtó idősek otthona működik.

A Homokháti Kistérség területén működő bentlakásos intézmények működésére vonatkozó adatok 2014.12.31. állapot alapján

	Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság			Homokháti Szociális Központ		Összesen
	Napsugár Otthon Mórahalom	Napsugár Otthon Ásotthalmi Fogyatékos Személyeket ellátó részleg	Napsugár Otthon Ruzsa	Ásotthalmi Tagintézmény Bentlakásos Otthon	Zákányszéki Tagint. Bentlakásos Otthon	
A Homokháti Kistérség területén működő bentlakásos otthonok						
Férőhelyek száma (fő)	100	50	111	36	16	313
Női ellátottak száma (fő)	59	24	82	30	11	206
Férfi ellátottak száma (fő)	41	26	29	6	5	107
Fogyatékkal élők száma (fő)	100	50	55	6	1	212
Demens ellátottak száma (fő)	39	0	29	17	5	90
Intézményi elhelyezésre várók száma (fő)	87	9	31	54	24	205
Saját településről (fő)	21	1	0	51	15	87

(Forrás: intézmények adatszolgáltatásai alapján)

Mórahalmon az intézményben elhelyezettek közül, a fogyatékkal élők aránya az évek során drasztikusan emelkedett. A súlyos demens beteg ellátottak száma némi visszaesés után ismét növekedésnek indult. Súlyos probléma mind országosan, mind a Kistérség egyes intézményeiben a bentlakásos otthoni elhelyezésre várók magas száma.

Az ellátotti kör speciális, „differenciált” egészségi és mentális állapota, differenciált ellátási lehetőségeket igényelne, amelyek speciális szolgáltatások formájában jelennének meg a rendszerben (pl. ápolási részleg, demens betegek részlege), ezek nyomokban jelen vannak ugyan az egyes intézményekben, azonban a ténylegesen jelentkező igényeket nem képesek kielégíteni.

A férőhelybővítés szakmai létszám bővítéssel járna, azonban meg kell jegyezni, hogy a jelenlegi férőhelyszámok mellett működő szakmai létszámok, a jogszabályi lehatároltságból adódóan, nincsenek arányban a ténylegesen ellátandó feladatokkal, így erőteljes a munkatársak kifáradása, a kiegészítés veszélye, a pályaelhagyás. Ezt a negatív folyamatot még tovább erősíthetik a jövőben a stagnálóan alacsony munkabérek.

Reális elvárás az intézmények – főként a magas férőhelyszámmal működők – részéről az egyes speciális munkakörök kialakítása, úgymint hospice nővér, dietetikus és gyógytornász foglalkoztatása, és az erre szolgáló pénzügyi háttér megteremtése.

Legalább ilyen lényeges a munkatársak képzése mellett, a részükre szervezett kiegészítő megelőző tréningek, ventillációt elősegítő foglalkozások és programok pénzügyi háttérének megteremtése.

1.2. Tanyagondnoki szolgálat bemutatása

Az infrastrukturális és intézményi hiányosságok, az önkormányzatok véges teherbíró képessége miatt mindig komoly problémát jelentett a tanyán élő rászorultak ellátása, szociális problémáik enyhítése. A térségben kidolgozott, s azóta országos mintává vált tanyagondnoki szociális modellprogram ezt a speciális helyzetet igyekezett megoldani. Ennek hatására az 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (megállapította a 2001. évi LXXIX. tv 17.§, hatályos 2003.01.01-jétől) lehetővé tette a települések számára tanyagondnoki szolgálat bevezetését. A tanyagondnoki szolgálatok Zákányszék kivételével a helyi önkormányzatok fenntartásában állnak, azonban a szociális intézmények adják az elsődleges szakmai támogatást a tanyagondnokok részére.

A Homokháti Kistérség nagy kiterjedésű, sűrűn lakott tanyás külterülettel rendelkezik.

2009-2014 között a külterületen élők megoszlása

(Forrás: kistérségi szociális adatszolgáltatási adatlap)

%	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ruzsa	44,4	44,3	44,1	44,6	44,3	44,1
Ásotthalom	50,8	50,2	50,8	51	51	50,8
Üllés	30	30	30	30	30	30
Zákányszék	38,9	39	39	38	39	39
Bordány	32	33,3	33,4	31	33,6	35
Pusztamérg	24	24,2	23,6	24,2	24	24,6
Forráskút	35,5	35,5	35,2	36	36,5	37,5
Öttömös	46	45,6	45	45	45,3	46,6
Mórahalom	21,7	21,6	23,9	24,4	25,6	26,8
Átlagosan:	36	36	36	36	36,6	37,2

A tanyagondnoki szolgáltatást rendszeresen igénybevevők számszerű alakulása 2009-2014 évben a kistérség településein

(Forrás: kistérségi szociális adatszolgáltatási adatlap)

Kistérség	Tanyagondnoki szolgáltatást rendszeresen igénybevevők száma, fő					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ásotthalom	260	282	295	300	310	315
Bordány	96	105	113	137	168	198
Forráskút	116	115	130	138	116	128
Mórahalom	138	124	135	129	141	145
Öttömös	10	11	11	11	11	11
Pusztamérge	24	27	26	29	29	29
Ruzsa	36	33	47	135	151	143
Üllés	53	58	70	137	112	87
Zákányszék	119	109	89	80	95	98
Összesen	852	864	916	1096	1133	1154

A tanyagondnoki szolgáltatást igénybe vevők száma 2009-2014 között jelentősen megnövekedett, ami köszönhető a lakosság részéről tanúsított bizalom kiépülésének, a szolgáltatás sokrétűségének, az ingyenes igénybe vételi lehetőségnek, és nem utolsósorban a tanyagondnoki feladatokat ellátó munkatársak lelkiismeretességének és szakmaszeretetének.³

³ Homokháti Kistérség Többcélú Társulása: Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió 2015.

Mórahalom jellemzője a kiterjedt, szórt tanyás térség. A tanyán, egyedül, segítség, támasz nélkül magányosan élők, idősek létfenntartását hivatott biztosítani a mórahalmi modellként elindult tanyagondnoki szolgáltatás. A Tanyagondnoki Szolgálat az Önkormányzat meghosszabbított karja, mely a szolgálat által elér a külterületek lakosaihoz.

A szolgálat fő célja a tanyagondnoki körzetben élők életminőségének javítása. A szolgáltatás biztosításával létrejön a tanyai lakosok esélyegyenlőségének növelése, a szolgáltatásokhoz való magasabb szintű hozzáférés lehetősége. Az alapszolgáltatások közötti szorosabb szakmaközi együttműködés kialakítása által az ellátás hatékonysága nő, az ellátottak szolgáltatásokhoz való jutása rugalmasabb.

A tanyagondnok gépjárművel rendelkező egyszemélyes szociális szolgáltató, aki az előírt képzési formáknak megfelel. Feladata a külterületen élő idős emberek életviteléhez szükséges fizikai ellátás, egészségügyi és mentális gondozás biztosítása.

A tanyagondnok ismeri a körzet lakóit és szükségleteit, élvezi bizalmukat és könnyen aktivizálható kapcsolatrendszerrel rendelkezik. E feltételek megléte esetén lehet a helyi közélet motorja, illetve a közéleti események szervezője.

Főbb tevékenységek:

- Jelentős a tanyagondnokok közreműködése az étkeztetésben, melynek keretében az igénybevevők napi egyszeri meleg ételt kapnak házhoz szállítva. Főként idős személyek veszik igénybe. 2015. évben 23.433 adag ételt szállítottak ki a gondozottakhoz.
- A házi segítségnyújtásban való közreműködés során a tanyagondnok ház körüli, szakképesítést nem igénylő feladatokat lát el, pl. fűnyírás, bevásárlás, ügyintézés.
- Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás keretében 58 helyen segíti az idősek biztonságát jelzőkészülék.
- A tanyagondnokok a helyben elérhető szolgáltatások igénybevételének lehetőségeiről információt biztosítanak, a lakosságot tájékoztatják.

- Fontos feladat helyi szociális ellátórendszer szolgáltatásaihoz való hozzájutás biztosítása személyszállításon keresztül (pl.: védőnők szállítása), továbbá oktatási intézményekhez (diákszállítás), egészségügyi intézményekhez (házi és szakorvosi ellátáshoz) eljuttatás.
- A tanyagondnokok folyamatosan figyelemmel kísérik a külterületi lakosságot, veszélyhelyzetek kialakulását gátolják meg, illetve a kialakult veszélyhelyzeteket megoldják. Jelzéssel élnek a megfelelő szakember, illetve intézmény felé.
- Szabadidős tevékenységek szervezése
- Közreműködik a Homokháti Szociális Központ Móraalmi Tagintézményének és a Tanyai Idősek Klubjának munkájában. A tanyagondnokok rendszeresen hozzák-viszik az időseket a Klubba, rendezvényeikre. Az elmagányosodás ellen, a biztonságérzet növelésére is fontos a rendszeres találkozás, kapcsolattartás, látogatás időseinknél.

Jelenleg Mórahalom közigazgatási területén 4 körzetben 4 tanyagondnok, 4 autóval teljesít szolgálatot.

A tanyagondnokok munkáját tevékenységi napló és a menetlevél rögzíti.

A tanyagondnoki szolgáltatás valamennyi eleme térítésmentes.

Az elmúlt években lehetőség nyílt pályázatok benyújtására a NAKVI és az MVH szervezetein keresztül. Ezek a pályázatok célzottan a **tanyagondnoki szolgálatok** fejlesztésére irányultak, az alábbi tartalmi elemek megvalósításával:

- gépjárművek és tartozékaik, továbbá mobilgarázsok vásárlása,
- a tanyagondnokok napi tevékenységét segítő eszközök, védőruházat vásárlása,
- gyógyászati segédeszközök beszerzése,
- a lakosságot segítő szerszámgépek beszerzése,

- háztartási gépek vásárlása a hiányos infrastruktúrával rendelkező ellátottak támogatására,
- számítástechnikai és kommunikációs eszközök beszerzése,
- egészségügyi szűrővizsgálatok szervezése.

Fenti pályázatok – kevés kivétellel – jellemzően 2011-től kerültek kiírásra, és az általuk sikeresen megnyert pénzeszegek megerősítették a tanyagondnoki szolgálatok finanszírozási hátterét.⁴

Mutatók:

2015-ben a szolgálat által megtett út 76.233 km volt.

Az ellátottak száma, nem és korcsoport szerinti megoszlása:

	60 év alatt	60-70	70-80	80 év felett
férfi	4	12	16	17
nő	5	17	55	67
Összesen	9	29	71	84

A Tanyagondnoki Szolgálat olyan feladatokat lát el, és olyan célokat valósít meg a feladatellátás során, mely a jelentős külterületi lakosság számmal bíró település életében nélkülözhetetlen a jövőben is.

⁴ Homokháti Kistérség Többcélú Társulása: Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió 2015.

1.3. Helyi Esélyegyenlőségi Program Mórahalom 2013-2018

A Helyi Esélyegyenlőségi Program jövőképe

1. Fontos számunkra, hogy a mélyszegénységben élők számára a kitörési lehetőség biztosított legyen.
2. Kiemelt területnek tartjuk a gyerekek szociokulturális különbségéből adódó hátrányok felszámolását.
3. Folyamatosan odafigyelünk az idősekről való gondoskodás feltételeinek biztosítására.
4. Elengedhetetlennek tartjuk a nők esetén a hátrányos megkülönböztetés csökkentését.
5. Különös figyelmet fordítunk a fogyatékkal élők egyenlő hozzáféréseinek biztosítását a közszolgáltatásokhoz.

A HEP stratégiai környezete (HEP 2.1)

A település életének rövid és hosszú távú fejlesztésében az látható, hogy a városvezetők nem célcsoportokra, hanem az általánosságban megoldandó problémákra fókuszálnak, amelyek megvalósításából az egyes hátrányos helyzetű célcsoportok is profitálnak.

A város vezetése a település övezeteinek kialakítása során figyelemmel volt arra, hogy az ipari, gazdasági övezetek akár gyalogosan vagy kerékpárral is megközelíthetőek legyenek, ezáltal segítve, és előmozdítva a mélyszegénységben élők foglalkoztathatóságát, munkavállalását.

A városvezetés döntéseinek meghozatala során természetesen elsődleges szempont, hogy a város lakosainak közérzete, megelégedettsége, a város általános akadálymentesítettsége, és az esélyekhez való hozzáférés minél jobb, teljesebb legyen. A város turisztikai, gazdasági vonzerejének növelését célzó intézkedések

pedig közvetve és közvetlenül egyaránt a hátrányos helyzetű csoportok helyzetét hivatottak javítani.

Az önkormányzat az egyes feladatok ellátása során együttműködik a helyi, intézményekkel, civil szervezetekkel, gazdasági társaságokkal, az egyházzal és egyéb szervezetekkel. **(HEP 3.7)**

A helyzetelemző részek bemutatják, hogy a város enyhén előregedő, melyre tekintettel a gyermekek és fiatalok mellett mindinkább figyelmet kell fordítani a főleg egyedül élő, magukra maradt idős emberekre. **(HEP - A település bemutatása)**

Az **idősek** helyzete, esélyegyenlősége az izoláció és egészségügyi problémák mind gyakoribbá válását emeli ki.

6.1.1. számú táblázat – Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma nemek szerint

év	nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülő férfiak száma	nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülő nők száma	összes nyugdíjas
2008	807	1167	1974
2009	789	1144	1933
2010	776	1114	1890
2011	758	1097	1855

Forrás: TeIR, KSH Tstar, helyi adatgyűjtés

(A helyzetelemzés készítésekor a 2012. évi adatok még nem álltak teljes körűen rendelkezésre.)

Évről évre növekszik az 55 év feletti tartós munkanélküliek száma, amely az országos átlaggal egyező. Országosan megállapítható ugyanis az, hogy az a személy, aki ebben a korban munkanélkülivé válik, az ismételt elhelyezkedési esélye nagyon kicsi, ők fiatalabb korú társaiknál sokkal kiszolgáltatottabbak a munkaerő-piacon.

Az idősök egészségügyi ellátásokhoz való hozzáférése az egészségügyi ellátórendszeren belül biztosított.

Az alapellátás megszervezésével, tanyagondnoki szolgálat működtetésével a települési önkormányzat segítséget nyújt a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális helyzetükből vagy más okból származó problémák megoldásában. **(HEP 6.3)**

Az időseket célzó programokat a településen, a közintézmények közül, leginkább az Idősök Otthona, valamint a Városi Könyvtár és Közösségi Ház, valamint az Aranyszöm Rendezvényház szervez.

Az Idősök Otthona az Idősök Klubja keretében szervez az idősek érdeklődési körét kielégítő ismeretterjesztő, kulturális programokat. A programokon a klub tagjain kívül más érdeklődők is részt vehetnek.

A Város Könyvtár és Közösségi Ház a már említett Nagyinet tanfolyamon kívül is szervez programokat az idősek részére. Rendezvényei szervezésénél figyelembe veszi érdeklődési területüket, igényeiket, és különös figyelmet fordít tájékoztatásukra, bevonásukra a programokba.

Az önkormányzat évek óta megrendezi az idősek tiszteletére az Idősök napját. **(HEP 6.4)**

Az idősök helyzete, esélyegyenlősége vizsgálata során településünkön beazonosított problémák és fejlesztési lehetőségek

Beazonosított problémák	Fejlesztési lehetőségek
Gyakran válnak áldozattá.	Idősök személyes környezetének, otthonának védelmét szolgáló intézkedések bővítése. Tájékoztatás és megelőzés.
A morbiditási statisztikák rangsorában – adaganatok, keringési zavarok, szív- és érrendszeri megbetegedések, ízületi problémák – mellett pszichés problémák leggyakrabban előforduló betegségei.	Rendszeres mozgást biztosító szolgáltatások bővítése. Szűrővizsgálatok biztosítása. Prevenációs szemlélet erősítése, az egészségtudatos magatartás fejlesztése
Magas az egyedül élők aránya.	Az aktivitást és a függetlenséget megőrző programok, szolgáltatások szervezése. Képzéskorlátozás szerinti bővítése.
Nemzedékek közötti kapcsolat nehézsége.	Generációs programok szervezése.

2. Kutatás

A célcsoport körében történő helyzet- és szükségletfelmérés, a fejlesztendő területek meghatározása céljából alapvetően empirikus módszerekkel operáló kutatást terveztünk és valósítottunk meg, amely során az alábbi célokat kívántuk elérni:

- szerettünk volna képet kapni a település időseinek életéről,
- feltérképezni a fennálló problémákat, szükségleteket
- az idősek életminőségéhez, az idősellátáshoz kapcsolódóan SWOT analízist terveztünk összeállítani.

2.1. Fókuszcsoport

A kutatás megvalósítása során az idős célcsoportban **Fókuszcsoport módszert** alkalmaztunk.

A módszer célja általános háttér-információk gyűjtése egy adott témában.

A fókuszcsoport a piackutatás kvalitatív módszereként a motivációkutatás elméletéből, a tréningcsoport, illetve a pszichológiai terápia és tanácsadás gyakorlatából nőtte ki magát. A módszert az utóbbi években az antropológiában, a kommunikációkutatásban, a pedagógiában, a politikatudományban, a szociológiai kutatásokban és a pszichológiában mind nagyobb mértékben használatos.⁵

A módszer előnyei:

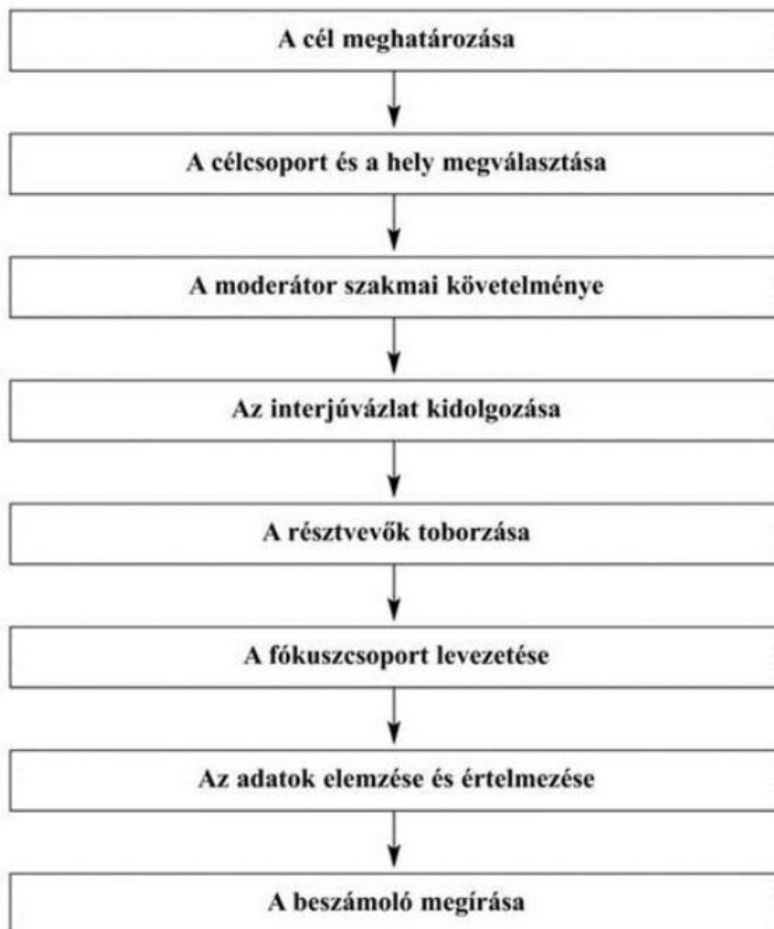
- csoportos munka, így az adatgyűjtés gyorsabb, hatékonyabb; a csoporttagok egymással való kommunikációból, reflexióiból többlet származik.
- az eredmények könnyen érthetőek.

⁵ Marketingkutatás az agrárgazdaságban © 2001Lehota József

Hátrányok:

- alacsonyabb a megkérdezettek, száma, tehát nem reprezentatív,
- torzítások előfordulnak,
- a csoportok energetikai szintje, hangulata nagyon különböző lehet.

Előkészítés

1. Cél meghatározása

Adatgyűjtés a település időseinek életéről, problémák, szükségletek, pozitívumok összegyűjtése

2. Célcsoport kiválasztása

2 csoportot terveztünk az idős célcsoportban, a csoportok kialakításánál a lakóhely szerinti homogenitást tartottuk fontos szempontnak. Mórahalom tanyás településstruktúrával rendelkezik, ahol a lakosság 1/4-e külterületen él, ezért külön csoportot szerveztünk a külterületen, illetve a belterületen élő idősök számára.

Törekedtünk az ideális csoportlétszám - 6-7 fő, csoporttag - biztosítása. Ennél alacsonyabb létszám információvesztéssel, magasabb létszám az időkeretek tarthatatlanságával jár.

A csoportokon részt vettek jellemzői:

1. alkalom:

Részt vett összesen 7 fő; ebből 6 nő, 1 férfi

Külterületen élnek (tanyán)

Nem ismerték egymást korábban

Egyedül él 3 fő, családtaggal 3 fő (1 fő n.a.)

2. alkalom:

Részt vett 6 nő

A városban élnek

Ismerik egymást

Özvegy 4 fő, házas 1 fő, egyedülálló 1 fő

Beköltözők (tanyáról 3, Szegedről 1, más településről 2 fő)

Társasházban él 2 fő, kertés házban 4 fő.

Helyszín és időpontok megszervezése

Helyszíneként a városháza tanácstermei rendelkezésünkre álltak, a városházát központi elhelyezkedése, jó megközelíthetősége, akadálymentessége alkalmassá tette az alkalmak megtartására.

Fontos szempont volt továbbá olyan helyszín biztosítása, amely lehetővé tette a fókuszcsoportok szeparált és zavartalan működését, és rendelkezik a szükséges technikai feltételekkel: székek, körbeülhető asztal stb.

Időpontok: 2016. szeptember 27. 14.30-15.45. és 2016. szeptember 29. 14.30-15.45.

Az egyes fókuszcsoportok időtartamát – 60-75 perc – kifejezetten a célcsoport sajátosságához igazítottuk, amit a gyakorlat igazolt: ezen idő alatt a szinte maximális koncentráció a tagok kimerülése nélkül is biztosítható volt. Egyetlen esetben fordult elő, hogy az egyik csoporttag kisebb egészségügyi problémára hivatkozva az ülés befejezte előtt kilépett a csoportból.

3. A csoportot két – tréning- és csoportvezetési gyakorlattal rendelkező – moderátor tartotta.

4. Vezérfonal kialakítása a moderátorok bevonásával történt, kidolgozásához a WHO ActiveAgeing – A policy Framework c. anyagát vettük alapul.

A beszélgetéseken érintett kérdések, fő dimenziók:

I. Ön szerint mi a legfontosabb probléma **az egészségügyi területen?**

- ide értve a megelőzés, a gyógyítás és az ápolás-gondozás területét.

II. Ön szerint mi a legfontosabb probléma **a szociális/társas kapcsolatok területén?**

- ide értve a családdal, szomszédsággal, közösséggel való kapcsolatokat.

III. Ön szerint mi a legfontosabb probléma **a gazdasági területen?**

- ide értve a munkavégzés lehetőségét és a jövedelmi helyzetet.

IV. Ön szerint mi a legfontosabb probléma **a település fizikai környezetében?**

- ide értve pl. az elérhető szolgáltatásokat, a közlekedést, a balesetek megelőzését.

Horizontális dimenzió (minden fő kérdéskörre egyaránt vonatkozó szempont):

Ön szerint a **helyi közösség és önkormányzat** mely területen, milyen módon tud részt venni ezen problémák megoldásában?

5. A csoportok előkészítésében, a résztvevők **toborzásában** a helyi szociális ellátórendszer munkatársai segítettek (a meglévő jó kapcsolatra építettünk).

A külterületen élő idősök a tanyagondnokok segítségével jutottak el a csoport helyszínére.

6. Csoportok megvalósítása

A csoportok megvalósításasorán lazán strukturált csoportos interjú módszert alkalmaztunk.

Etikai megközelítés: a csoportalkalmak alatt jegyzetek és hangfelvétel készült, melyeket az összegzés elkészítéséhez használtunk. Az összegzésekben a csoport résztvevői anonim, nem beazonosítható módonszerepelnek.

7. Elemzés és eredmények

Összegzés a fókuszcsoportokról

Egészségügy terület

(A fókuszcsoportos interjúkat a bemutatkozás, a családra és életkörülményekre vonatkozó kérdések után mindkét alkalommal a saját és a település egészségügyi helyzetére vonatkozó kérdésekkel kezdtük. Feltételeztük, hogy ez az idős emberek számára az egyik legfontosabb és ezért legkönnyebben kommunikált kérdéskör, segít legyőzni az ismeretlen szituációval szembeni esetleges bizalmatlanságot, bizonytalanságot, szorongást és megalapozza a folyamatos kommunikációt.)

Mindkét csoport egyöntetű véleménye szerint a településen jó az orvosi ellátás és minden elérhető, tehát nem kell másik településre elmenni vizsgálatért, kezelésért, csak „sokat kell várni” (hosszúak a várólisták). Ezen meglátás egyaránt vonatkozik a háziorvosi és a különböző szakrendelésekre is. A fogorvosi ellátáshoz való hozzáférést a *városban élők* különösen kielégítőnek, akár már szükségleteiken felülinek tartják.

A *külterületen élők* meglátása szerint drágább a gyógyszer, mint Szegeden, de a két patika közt is nagy a különbség az árban.

A *városban élők* csoportja az orvosokkal alapvetően elégedett, ugyanakkor a várólisták hossza miatt jobb megoldásnak tartanak a főállású szakorvosok alkalmazását, mint a félnapokat rendelő „kijáró” orvosokat.

Az egészségmegőrzés területéről az egészséges környezet (tisztá víz, jó levegő) és a táplálkozás kerül említésre („oda kell figyelni az étkezésre”).

Szociális / kapcsolati terület

A *külterületen élők* csoportjában több probléma merül föl. Jellemzően kisebb a kapcsolatrendszer és az interakciók száma.

Említik, hogy a családtagok, gyerekek jönnek látogatóba, ugyanakkor a gyermekekkel, unokákkal való kapcsolattartás szinte mindannyiuk számára probléma. A gyerekek elköltöztek (vagy a fiúgyermekek közül elhaláloztak), egyre ritkábban látogatják az idős szülőket. Ebben a tanyai utak is akadályozzák a fiatalokat. (Az egyik résztvevő szerint féltik az autókat a rossz minőségű földutakon.)

A gondozási központtal, tanyagondnokkal jó a kapcsolatuk, mindenben segítenek.

Többen rendelkeznek jelzőrendszerrel (bár nem feltétlenül tartja mindenki elérhető helyen, így esetleges vészhelyzetben, pl. elesés - használhatatlan az eszköz), riasztóval, mindenkinek van telefonos kapcsolata. Olyan jelzőrendszert szeretnének, amin keresztül kommunikálni is lehet az operátorral.

A *belterületen élők* csoportjában több és változatosabb kapcsolat jellemző.

A családtagok mellett a gondozási központban - és azon kívül- egymással is kapcsolatot tartanak, utcai közösség is működik. Ismerik és használják a helyi lehetőségeket, látogatják a programokat, önszerveződés is jellemző (pl. vasárnapi biciklizés).

A jelzőrendszert ők is ismerik, használják.

Mindkét csoportban felmerül, hogy a fiatalok elmennek, foglalkoztatja őket, hogyan, mivel lehetne itt tartani a fiatal generációt.

Gazdasági terület

A *tanyán élők*nél korábban jellemző volt a gazdálkodás, ma már nem, vagy nem annyira bírják elvégezni a munkákat. Van, ahol a gyerekek átveszik és viszik tovább a családi gazdaságot, ez azonban nem gyakori.

Sok a kiadás, kevés a pénz. A külterületen élők meglátása szerint az önkormányzat keveset tud segíteni (pl. tűzifa). A Karitástól volt, hogy kaptak fát, élelmiszert (fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy ezen támogatási forma terén az adatközlő személyek nagyon kiábrándultak, állításuk szerint többször igényeltek, de egyetlen alkalommal sem részesültek belőle. Már nem is kívánják megigényelni.).

A *városban élők* úgy látják, hogy amire szükségük van, az kapható Mórahalmon, bár drágábban, mint Szegeden. Többen a gyerekekkel hozatnak dolgokat, intézik a vásárlást, mivel nem járnak be gyakran Szegedre. Racionális vásárlói döntéseket hoznak – kizáróan a bevásárlás miatt nem utaznak, mert a pénzbeli és időbeni ráfordítás miatt nagyváros árelőnye eltűnik. Esetleges városi vásárlásaikat összekötik egyéb intézendő ügyeikkel vagy egészségügyi szolgáltatások igénybevételével.

Települési környezet

Mindkét csoport véleménye egyezik abban, hogy Mórahalom szép, fejlődő település; a város és a közvetlen lakókörnyezetük tiszta, csendes, nyugodt.

A közbiztonság jó. A *külterületiek* szerint korábban se kellett félni, most a megerősített határvédelem fokozza a biztonságot, jönnek a rendőrök is, figyelnek rájuk (ez a biztonságérzet a migránsok által okozott nyomás csökkenése után is töretlenül fennmaradt. A határ- és rendvédelmi szervek nem csak jelenlétükkel járulnak hozzá az idősök biztonságérzetéhez, hanem azzal is, hogy közvetlenül megszólítják őket, becsöngetnek, megkérdezik, hogy bezárták-e az ajtót stb.)

A *városban élők* csoportja megemlíti, hogy 20 éve még nyitva voltak a nagykapuk. Járőrök, rendőrök, polgárőrök elérhetők – de számukra fontos, hogy a rendőrségen az ismerőst hívhatják, és nem a központi 112-t. (A közvetlenség mellett számukra ez

azért is fontos, mert véleményük szerint így pontosabban és egyszerűbben adhatják meg egy-egy helyszín megjelölését a helyismerettel rendelkező rendőrnek.)

A településen élőkre jellemző attitűd, hogy figyelnek egymásra. Általános biztonságérzetük mindemellett is magas, „Nem laknak itt bűnözők” – mondják.

Bűnmegelőzési tájékoztatók, programok rendszeresek a gondozási központban. Egymást is tájékoztatják, eljuttatják a szóróanyagokat, tájékoztatókat egymásnak – ez a közösségfejlesztés szempontjából is fontos lehet: van pár kulcsszemély, rajtuk keresztül elérhető még több idős ember. Az ő azonosításuk, megkeresésük, bevonásuk fontos lépés lehet a közösség erősítése céljából.

Szolgáltatások, közszolgáltatások

A külterületen élők esetében felmerült problémák:

- Fizetnek kommunális adót, de a szemétszállítás hiányzik – az ő háztartásukban is sok a műanyag hulladék keletkezik. Ezt felhasználni, megsemmisíteni nem tudják. (Megjegyzés: a legmarkánsabban kommunikált probléma és egyben kérés volt a szemétszállítás megoldása. A tanyán a keletkezett hulladék jelentős részét fel tudják használni, azonban a keletkezett műanyag alapú szemetet szeretnék elszállíttatni – akár fizetnének is a szolgáltatásért.)
- A külterületi utakkal sok a gond: keskenyek, karistolják, sok esetben tönkreteszik az autók alját, benövi őket az akác. Télen nincs, aki eltakarítsa a havat róluk, az út menti fák behajló ágait a tanyagondnok metszi időnként – mások számára is biztonságosabbá téve a közlekedést.
- Az ivóvíz minőségét többen kifogásolják. Van, ahol elérhető lenne a vezetékes ivóvíz – az említett probléma arra vonatkozik, hogy a vezeték a telekhatárnál végződik, de nincs rá pénz, hogy bevezessék a portán messzebb lévő épületbe – ez a tanyák speciális problémája.
- Kevés a program a számukra, még ha a beszállítás megoldható is lenne.

- Drága a gyógyfürdő véleményük szerint (ebben a tekintetben másodrendű polgároknak érzik magukat a belterületen élőkkel szemben). Bár elismerik a város fejlődését, úgy látják, hogy a beruházások nem őket szolgálják. Megemlítettek kihasználatlan épületeket (pl. az új piac), hiányzó szolgáltatásokat (kellenének olcsóbb boltok).
- Volna igényük taxiszolgálatra, ami a délutáni, esti hazajutást segítené. Fizetnének is azért, hogy hamarabb, biztonságban hazajussanak.

A *belterületen élők* számára érezhető előnyökkel jár, hogy megépült az elkerülő út. Korábban sok volt a túl gyorsan haladó jármű a városon belül, ami az időseken kívül minden más korosztály számára is fokozott balesetveszélyt jelentett.

Ők találkoznak a városba érkező nagyszámú turistával is. Úgy vélik, a városnak hasznos, hogy jönnek, bár zavarja őket, hogy hangosak (a fizetővendéglátást igénybe vevő, magánszállásokon lakó vendégek sokszor mulatoznak éjszaka is, ezzel zavarják a környezetüket. Az önkormányzattól várnak segítséget és határozott fellépést a magukról megfélemező vendégekkel és szállásadókkal szemben.) További nehézségként említették a valutaváltás miatt hosszú a sort az OTP-ben.

A külterületen élőkkel szemben ők tisztában vannak vele, hogy a fürdő 70 év felett ingyenes. Ugyanakkor megjegyezték azt is, hogy sokan nem veszik igénybe a kedvezményt, mert nem tudnak róla. A meghosszabbított nyitva tartást pártolják, mert így munka után is el tudnának jutni a fürdőbe. A fókuszcsoport tagjai a fürdőt szívesen látogatni, bár nagyon zsúfoltnak tartják.

Tájékozottak a helyi programokról, helyi ügyekről. Több médiumon keresztül is eljutnak az információk hozzájuk: helyi tv, újság plakátok.

Hiányzó szolgáltatásként, igényként a helyi közlekedés javítását – városi körjárat, cukrászdát (ahol üldögélni lehet), illetve a mozi említik. Az idős korosztály számára is fontos a város fiatalokat megtartó potenciálja, ahogy ők mondják: „a fiataloknak kellene valami”.

2.2. SWOT elemzés

A kutatás során a fókuszcsoportokon nyert információ mellé a helyi szociális szakemberek bevonásával is megvalósítottunk egy csoportot. A csoporton az idős életminőségéhez, az idősellátáshoz kapcsolódó **SWOT analízist** készítettünk el, a fenti négy fő területet érintve.

A csoport résztvevői az alábbi szolgáltatásokat, intézményeket képviselték:

- egészségügyi ellátás - MÓRA-VITÁL Nonprofit Kiemelkedően Közhasznú Kft.
- szociális alapellátás - Tanyagondnoki szolgáltatás, Családsegítő és gyermekjóléti szolgálat - Homokháti Szociális Központ Mórahalmi tagintézménye
- szakosított szociális ellátás - Napsugár Otthon Mórahalmi Idősek Otthona
- családi- és szociális projektek - Móra-Partner Kft.

Véleményünk szerint a fókuszcsoport megtartása a kutatási cél (adatgyűjtés) elérésén túl hozzájárult a szakemberek közötti kapcsolat és szakmai kommunikáció erősítéséhez is.

A csoportban kapott eredményeket a SWOT analízis dimenziói szerint rendeztük és jelenítjük meg az alábbi táblázatban, ahol a piros szín az **Egészségügy**, a kék szín a **Szociális kapcsolatok**, a fekete szín a **Gazdasági terület** és a zöld szín a **Települési környezet** aldimenziókat jelentik.

Erősség	Gyengeség
<p>Széles körű és magas színvonalú a helyi szakorvosi ellátás</p> <p>Van otthoni szakápoló szolgálat</p> <p>Szűrőheteket tartanak évente - hozzájárul a prevencióhoz, rövidíti a várólistát is <i>(egy-egy kampányszerű rendezvényre, szűrővizsgálatra elmenve az idős ember hamarabb orvoshoz és ellátáshoz jut, mint a várólistát kivárva)</i></p> <p>Háziorvosokkal jó a kapcsolat - az idősek és az egyéb szakemberek részéről is</p> <p>Van orvosi ügyelet</p> <p>Van Mentőszolgálat</p> <p>Házi segítségnyújtás elérhető</p> <p>Tanyagondnoki szolgálat rugalmas szolgáltatást nyújt</p> <p>A településen belül jó a kapcsolat a szociális és egészségügyi rendszerek között</p> <p>Családsegítő szolgálattól kérhetnek segítséget <i>az idős szülők az otthonukban élő szenvedélybeteg gyermekükkel kapcsolatos problémáik esetén</i></p>	<p>Nehezen jönnek be az egészségügyi ellátórendszerbe, főleg tanyán, külterületen élők. Ezzel összefügg, hogy az idős ember gyakran elvész a rendszerben, egymaga nem boldogul - ezen a téren tapasztalható különbség van a tanyai / belterületi lakosok között</p> <p>Pontatlan segélykérés, rossz utak, bonyolult településstruktúra nehezíti a külterületi segítségnyújtást a mentőszolgálat esetében</p> <p>Szenvedélybeteg idős ellátása megoldatlan, ugyanígy a pszichiátriai betegeké is</p> <p>Időskori hajléktalanság megoldatlan Mórahalmon, ők szinte „nem léteznek”, amíg nincs komoly egészségi problémájuk, ami már a munkaképességet érinti</p> <p>Demencia, alkoholbeteg idős korúak kezelése az Idősek otthonában is gondot okoz - magatartásukkal, életmódjukkal zavarják a többi bent lakó életét</p>

<p>Nyugdíjas klub, Parasztkórus, Gazdakör - az idősek által látogatott közösségek (a szakemberek ezeket ismerik)</p> <p>A rendezvények jól hirdettek, tudnak rólu</p> <p>Idősek napja - települési rendezvény, jelentős, közösségi eseményként tartják számon</p> <p>Ajándékot kapnak évente többször az idősek.</p> <p>Több generációs nagycsaládok együttélése még jellemző.</p>	<p>Generációk közötti kapcsolatot lehetne még jobban szervezni, pl. közösségi szolgálat (középiskolások kötelező 50 órájának megszervezése)</p> <p>Több generációs nagycsaládok együttélése esetén van, hogy csak fizikailag élnek együtt, a családi szolidaritás, támogatás, összetartozás szinte nem létezik, gyakran konfliktusok jelentkeznek a különböző generációkat képviselő családtagok között</p>
<p>A falusi vendéglátás néhány embernek nyújt lehetőséget (az idősek ebből kevésbé részesülnek)</p> <p>Háztól árulnak zöldséget, tojást, tésztát</p> <p>Piacozás is jellemző, mint jövedelemkiegészítés</p> <p>Szívós, paraszti értékrend</p>	<p>Nehezen kérnek segítséget az önkormányzattól, más szervezetektől. Ennek oka talán a régi normákban, a szemérmességben keresendő.</p> <p>Ha nincs autó, vagy nem tudják fenntartani, az az izolációt növeli a külterületen élők körében</p>

<p>Nyugodt, csendes környezet</p> <p>Közbiztonság jó</p> <p>Az itt élők figyelnek egymásra</p> <p>Kamerarendszer van belterületen</p> <p>Mórahalom fürdő: jó lehetőség az időseknek a gyógyászat igénybevétele, társadalmi ápolásának is színtere</p> <p>Vallásosság fontossága - önkormányzat is támogatja, fontos az itt élők számára (nem csak az idősek számára)</p> <p>Szervezett programok kapcsolódnak az egyházi eseményekhez. Turisztika és vallási ünnepek összekapcsolása - időseknek is jó</p> <p>Karitász jól működik. Bonitas, Rotary club (utóbbi szerepe az idősellátásban nem egyértelmű)</p>	<p>Helyi közlekedés - nincs helyi járat (? bizonytalanok ebben) de van olyan helyközi járat, ami kört tesz meg a városban</p> <p>Betegszállítás lassú, nehézkes</p> <p>Külterületi utak állapota évszakfüggő, sokszor csak terepjáró megy el</p> <p>Aki beköltözik külterületről, elveszíti a korábbi életét</p>
--	--

Lehetőség	Veszély
<p>Szegedről érkeznek a szakorvosok → ez segíti a további ellátást, a fekvőbeteg-ellátásban kapcsolódási pont, gördülékenyebben megy a bejutás, felvétel a szegedi kórházakba</p>	<p>Kevés az egészségügyi szakdolgozó, ápoló, gyógytornász, orvos</p> <p>Van otthoni szakápoló szolgálat, Házi segítségnyújtás, de alulfinanszírozott, ami a szolgáltatás szűk keresztmetszetét jelenti</p> <p>Mivel szegedi orvosok dolgoznak, a szakrendelés 16 h után kezdődik</p> <p>Hosszú várólisták a rendeléseken</p> <p>Orvosi ügyelet - nehezen feltölthető műszakok</p> <p>Mentőszolgálat egységeit sokszor messzire is elhívják, ezzel a helyi sürgősségi ellátás sérül</p> <p>A település jellegéből adódóan az itt élők közül jelentős arányt képviselnek, akik mezőgazdasági területről mentek nyugdíjba. A nyugdíjrendszer sajátossága miatt ezért sokan élnek alacsony nyugdíjból.</p> <p>Kevés a munkalehetőség → akik szakmát tanultak és a fiatalok elmennek. (Nem közvetlenül az időseket érintő probléma, mivel ők már függetlenek az elsődleges</p>

<p>Sok a rendvédelmi szerv – főleg tanyán (a fokozott migráció kezdete óta), ami nagymértékben javítja a közbiztonságot és az idősek általános biztonságérzetét.</p> <p>Elkerülő út kialakítása óta még inkább biztonságos, csendes a város</p>	<p>munkaerőpiactól, jellemzően nyugellátásban részesülnek. Ugyanakkor a családi kapcsolataikat, a természetes támaszként szolgáló védőrendszerüket – vagyis annak hiányát vagy töredezettségét-nagymértékben meghatározza.)</p> <p>Migránsok érkeznek Szerbia felől; veszélyeztetik a külterületen élőket</p> <p>Az idősek félnek a migránsoktól tanyán és városban is</p>
---	--

2.3. Következtetések

Egészségügy terület

A településen jó az orvosi ellátás. A várólisták és finanszírozás kérdései túlmutatnak a helyi hatáskörökön; ugyanakkor a területen jelentkező problémákat a szakdolgozók elkötelezettsége, hivatástudata, a közöttük meglévő személyes kapcsolat és folyamatos kommunikáció jelenleg még képes mérsékelni.

A település egyes beruházásokkal, fejlesztésekkel, projektekkel járul hozzá az egészség megőrzéséhez, az egészségügyi ellátás magas színvonalához.

A mórachalmi fürdő megléte szintén jelentős mértékben járul hozzá az idős emberek egészségi állapotának megőrzéséhez, ezen területen a célcsoport általi elérhetőség és igénybevételi arány növelése lehet a cél (főként a külterületen élők számára).

Szociális / kapcsolati terület

A *külterületen élők* között kiemelten fontos az izoláció mértékének csökkentése. Az információáramlás a külterületek irányába nem megfelelő hatékonyságú.

Az elszigeteltség ellen hat minden infrastrukturális beruházás, települési fejlesztés és programlehetőség, valamint a tanyagondnoki szolgálat és a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás fenntartása, megerősítése.

Emellett a kulcsszemélyek azonosítása, bevonása fontos a közösség erősítése céljából.

Gazdasági terület

Mivel a jövedelmek alacsonyak, a jövedelem kiegészítés több formája megjelenik a célcsoportban, ezen a területen a lehetőségek felkutatása lehet feladat.

Települési környezet

A településsel, annak fejlődésével a célcsoport alapvetően elégedett. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy a közösségi életben való részvétellel, az önkormányzattal való kapcsolattartással, az őket (is) szolgáló lehetőségekhez való hozzájutással a külterületen élő idősök több kritikát fogalmaztak meg, kevésbé érzik magukat „teljes jogú” polgárnak.

A közbiztonság jó, amit csak részben köszönhetünk a rendvédelmi szerveknek; annak gyökereit az itt élők mentalitásában találjuk. Úgy tapasztaltuk, hogy az idősök sokkal inkább biztonságban érzik magukat, mint ahogy azt a velük kapcsolatban lévő szakemberek vélelmezik.

A külterületi infrastruktúra, benne a külterületi utak, a *kommunális szemét szállítása* fejlesztése továbbra is fontos cél.

A külterületen élők esetében visszajelzési lehetőségek biztosításáról érdemes gondoskodni.

A *belterületen élők* esetében is jelentkezik a háttérbe soroltság érzése a turistákkal szemben.

A célcsoport igényli a kiemelt törődés megnyilvánulásait.

A projekt a Cselekvési terv kidolgozásával folytatódik.